herpy

SALAMANDRY I TRASZKI

Traszka górska karpacka

Lissotriton helveticus

Lissotriton helveticus to niewielka traszka o długości 5-10 cm, pochodząca z Europy Zachodniej. Rozpoznasz ją po niecętkowanym gardle, a w okresie godowym także po cienkim zakończeniu ogona samca i czarnych błonach pławnych między palcami tylnych kończyn. Gatunek lubi chłód, łatwo się przystosowuje, jest bardziej związany z wodą niż większość małych traszek i dobrze czuje się w chłodnym akwaterrarium.

Rodzina: Salamandridae Nazwa angielska: Palmate Newt Dawna nazwa: *Triturus helveticus* **Słabe toksyny skórne**

NAJWAŻNIEJSZE FAKTY

ZWIERZĘ

Wielkość dorosłego osobnika	**5-10 cm** długość całkowita z ogonem
Długość życia	**4-12 lat**
Aktywność	**O zmierzchu i w nocy**
Tryb życia	**Półwodny**
Środowisko	**Mokradła i lasy i łąki strefy umiarkowanej**
Toksyny skórne	**Słabe** Umyj ręce po kontakcie i trzymaj palce z dala od oczu i ust
Trudność	**Średnio zaawansowany**

HODOWLA

Min. terrarium	**60 × 30 × 30 cm** D × S × W dla 4 dorosłych osobników
Temperatura w dzień	**10-18 °C**
Temperatura w nocy	**8-14 °C**
Wilgotność	**80-100%**
Woda	**Akwaterrarium** głębokość 10-20 cm
Temperatura wody	**10-18 °C**
UVB	**Niewymagane**
Zimowanie	**5-10 °C** 8-12 tygodni
Pokarm	**Owady, małe bezkręgowce (skoczogonki, muszki owocowe) i dżdżownice i ślimaki**
Utrzymanie	**W parach lub w grupach**

ROZMNAŻANIE

Rozmnażanie	**Jajorodny**
Rozwój	**Larwy w wodzie**
Miejsce składania jaj	**W wodzie**
Dojrzałość płciowa	**24-36 miesięcy**
Liczba jaj w zniesieniu	**150-440**
Czas do wyklucia	**8-28 dni**
Okres larwalny	**45-105 dni** od wyklucia do metamorfozy
Pokarm larw	**Małe bezkręgowce wodne (rozwielitki, larwy komarów)**
Opieka nad potomstwem	**Brak**

OCHRONA I FORMALNOŚCI

CITES	**Niewymieniony**
Załącznik unijny	**Niewymieniony**
IUCN	**Najmniejszej troski (LC)**

O gatunku

Lissotriton helveticus to jedna z najmniejszych traszek w Europie. Samce osiągają 5-9 cm, samice są nieco większe i dorastają do 10 cm. Obie płcie są oliwkowobrązowe do brązowych z nielicznymi ciemnymi plamkami, które u samic czasem układają się w dwie linie wzdłuż grzbietu. Od pyska przez oko biegnie ciemny pasek. Spód ciała jest żółty do jasnopomarańczowego, a po bokach białawy; brzuch może mieć pojedyncze ciemne plamki, ale gardło jest zawsze niecętkowane. To najpewniejsza cecha odróżniająca od *L. vulgaris*.

Na lądzie skóra jest sucha i aksamitna, w wodzie gładka. W okresie godowym samiec otrzymuje niski, gładki grzebień grzbietowy, wyższy na ogonie, listwy wzdłuż boków grzbietu, które nadają ciału kanciasty przekrój, wyraźne czarne błony pławne na tylnych stopach oraz nić o długości 4-7 mm na końcu tępo zakończonego ogona. Samica nie ma ani grzebienia, ani nici, ani błon pławnych, ale ma pomarańczowy pasek na ogonie. Kloaka samca jest większa i ciemniejsza niż u samicy. Jeśli w wodzie są drapieżniki, takie jak złote rybki, samce rozwijają grzebień, nić i błony pławne słabiej.

Gatunek opisano w 1789 roku i przez długi czas należał do rodzaju *Triturus*, zanim małe traszki zebrano w rodzaju *Lissotriton*.

Skóra ma gruczoły jadowe wydzielające toksyny. Toksyczności nie zmierzono u samego *L. helveticus*, ale wydzielina skórna u rodzaju *Lissotriton* zawiera niewielkie ilości substancji toksycznych i może podrażniać błony śluzowe. Po kontakcie ze zwierzęciem umyj ręce. Temperament jest spokojny, a w naturze zwierzęta dożywają do 12 lat.

Występowanie i środowisko

Lissotriton helveticus występuje w Europie Zachodniej, od Wielkiej Brytanii, w tym Szkocji, po północną Hiszpanię i Portugalię. Na wschodzie sięga Łaby w Niemczech, Czech oraz niższych i średnich partii Alp w Szwajcarii. Spotyka się go od poziomu morza do 2 500 m n.p.m. w Pirenejach, ale najczęściej na wysokości 500-1 500 m. Gatunek jest najpospolitszą traszką we Francji, ale rzadki w Belgii i Holandii, a na Półwyspie Iberyjskim populacje są rozproszone. W południowo-zachodniej Irlandii odkryto go niedawno i nie jest jasne, czy populacja jest rodzima.

> **Naturalny zasięg:** Wielka Brytania, Francja, Belgia, Holandia, Luksemburg, Niemcy, Szwajcaria, Czechy, Hiszpania i Portugalia.

ŚRODOWISKO

Lissotriton helveticus żyje w lasach, na mokradłach, łąkach i w ogrodach, a rozmnaża się zarówno w małych, jak i dużych zbiornikach, najchętniej w kwaśnych stawach bez ryb. Gatunek jest szczególnie pospolity na wrzosowiskach i torfowiskach wysokich, gdzie rozmnaża się w płytkich stawach o kwaśnym dnie; znosi też lekko słonawą wodę.

Na lądzie zwierzęta są aktywne głównie nocą i kryją się pod kamieniami, drewnem i liśćmi. Lepiej niż *L. vulgaris* znoszą suchą pogodę i często spotyka się je dalej od wody. Sezon rozrodczy trwa zwykle od lutego do maja. Zimowanie odbywa się zazwyczaj na lądzie, czasem w wodzie, a na Półwyspie Iberyjskim zwierzęta są często aktywne przez cały rok.

Hodowla

TERRARIUM

Lissotriton helveticus jest bardziej związany z wodą niż większość małych traszek i w hodowli wiele zwierząt przebywa w wodzie przez większą część roku, wychodząc na ląd tylko na krótki okres pod koniec lata. Akwaterrarium o wymiarach 60 × 30 × 30 cm wystarczy dla maksymalnie 4 dorosłych osobników, a większe zapewnia więcej spokoju. Część wodna zajmuje większość dna, ma głębokość 10-20 cm i jest obsadzona miękkimi roślinami wodnymi, takimi jak moczarka, wywłócznik i mech wodny, w których liście samica może zawijać jaja. Część lądowa może być wyspą z kamieni albo pływającą płytą z ziemią, torfowcem i mchem, tak aby zwierzęta mogły same przechodzić między wodą a lądem; kryjówki zapewnią kora i korek.

Zwierzęta wspinają się po szkle i przeciskają przez małe szczeliny, dlatego zbiornik musi mieć szczelną pokrywę, która utrzymuje wilgoć, ale zapewnia wentylację. Część lądowa ma być wilgotna, ale nigdy przemoczona. Świeżo przeobrażone młode żyją na lądzie i potrzebują zbiornika bez głębokiej wody.

TEMPERATURA

Lissotriton helveticus lubi chłód. Temperatura w dzień wynosi 10-18 °C, a w nocy 8-14 °C. Należy unikać dłuższych okresów powyżej 20 °C. Gatunek jest aktywny niemal do temperatury zamarzania, ale poniżej około 2 °C przestaje jeść. Ustaw zbiornik w chłodnym miejscu, bez bezpośredniego słońca; w upalne lata pomóc może chłodziarka, wentylator nad wodą albo piwnica.

Do rozrodu odpowiednia jest temperatura około 15 °C po chłodnym okresie. Zimowanie może odbywać się na lądzie w wilgotnym mchu i liściach albo w wodzie w zimnym, wolnym od mrozu pomieszczeniu, gdzie zwierzęta w łagodniejszych okresach nadal trochę jedzą. Trwa 8-12 tygodni w temperaturze 5-10 °C, zwykle od listopada do lutego; wartości te zapożyczono od *L. vulgaris*.

WILGOTNOŚĆ I ZRASZANIE

Skóra szybko wysycha, dlatego wilgotność powietrza nad częścią lądową musi wynosić 80-100 %. Zraszaj część lądową odchlorowaną wodą raz lub dwa razy dziennie i pozwól, by mech i ziemia trzymały wilgoć, ale bez tworzenia bagna. Dobra wentylacja zapobiega pleśni i zastojowi powietrza. Gdy jest zbyt sucho, zwierzęta chowają się lub szukają wody, a ich skóra matowieje.

Czytaj więcej: Wilgotność, zraszanie i wentylacja

WODA I JAKOŚĆ WODY

Część wodna ma głębokość 10-20 cm i temperaturę 10-18 °C. Używaj odchlorowanej wody z kranu, wody z kranu odstanej przez kilka dni albo deszczówki. Gatunek chętnie żyje w kwaśnych, miękkich wodach i znosi niskie pH, ale chlor jest szkodliwy. Mały filtr o słabym przepływie utrzymuje wodę w czystości; bez filtra co tydzień wymieniaj jedną trzecią wody, a resztki pokarmu usuwaj codziennie. Dno może być gołe albo z grubego piasku lub dużych kamieni, nigdy z drobnego żwirku, który może zostać połknięty. Płazy wchłaniają substancje przez skórę, więc mydło, środki czystości i krem do rąk nie mogą znaleźć się w pobliżu wody.

OŚWIETLENIE I UVB

UVB nie jest potrzebne gatunkowi, który prowadzi skryty, nocny tryb życia. Zwykłe oświetlenie LED przez 10-12 godzin dziennie daje roślinom to, czego potrzebują, a więcej światła wiosną pomaga zwierzętom wejść w formę godową. Lampa nie może nagrzewać wody. Rośliny i kryjówki muszą zapewniać dużo cienia.

Czytaj więcej: Światło i UVB

ŻYWIENIE

Lissotriton helveticus zjada wszystkie małe zwierzęta, które jest w stanie połknąć. W wodzie dostaje rozwielitki, rureczniki, larwy komarów i mrożone larwy komarów, przyjmuje też mrożony pokarm z dna. Na lądzie dostaje małe dżdżownice, enchytreje, mszyce, muszki owocowe, małe prosionki i małe ślimaki. Na lądzie nieruchomy pokarm jest przyjmowany rzadko, dlatego pokarm lądowy musi być żywy.

Dorosłe zwierzęta karm dwa do trzech razy w tygodniu małymi porcjami. Owady karmowe muszą być małe, bo gatunek jest niewielki. Urozmaicona dieta sprawia, że suplementacja jest mniej ważna, ale młode i samice w okresie składania jaj można karmić pokarmem oprószonym wapniem i witaminami dla płazów.

Czytaj więcej: Zwierzęta karmowe: utrzymanie i hodowla

ZACHOWANIE I OBCHODZENIE SIĘ ZE ZWIERZĘCIEM

Gatunek jest spokojny i można go trzymać w parach lub w grupach z większą liczbą samic niż samców, aby samice miały spokój w okresie godowym. Pomaga też dużo roślin i dobrych kryjówek. Zwierzęta można trzymać razem z innymi małymi traszkami tej samej wielkości i o takich samych wymaganiach temperaturowych, ale nie z większymi traszkami grzebieniastymi, które je zjadają, ani z rybami. Nie bierz zwierząt do rąk częściej, niż to konieczne; jeśli musisz przenieść osobnika, użyj mokrych rąk, małej siatki albo kubeczka. Trzymaj pokrywę zamkniętą, bo zwierzęta świetnie uciekają.

Rozmnażanie

DOJRZAŁOŚĆ PŁCIOWA I OKREŚLANIE PŁCI

W okresie godowym samca rozpoznasz po niskim grzebieniu, nici na końcu ogona, czarnych błonach pławnych i nabrzmiałej kloace. Samica jest nieco większa, ma pomarańczowy pasek na ogonie i nie ma ani grzebienia, ani nici. Poza okresem godowym samca rozpoznasz po większej i ciemniejszej kloace, natomiast młodych prawie nie da się rozróżnić. Zwierzęta osiągają dojrzałość płciową po 2-3 latach. Para albo grupa z większą liczbą samic niż samców daje pewność, że samice zostaną zapłodnione.

GODY I KOPULACJA

Okres godowy wyzwala wzrost temperatury i długości dnia po chłodnym okresie, najczęściej od lutego do maja. Zwierzęta przenosi się do części wodnej albo podnosi się poziom wody i temperaturę. Samce mogą mieć szatę godową już w środku zimy, gdy zwierzęta zimują w wodzie. Gody przebiegają według stałego schematu: samiec pływa przed samicą, obwąchuje jej kloakę i macha ogonem, tak aby substancje zapachowe docierały do niej. Jeśli samica jest zainteresowana, podąża za nim, a on składa spermatofor, który ona pobiera kloaką. Zapłodnienie jest wewnętrzne.

JAJA I LARWY

W ciągu sezonu samica składa 150-440 jaj, pojedynczo, każde zawinięte w liść rośliny wodnej. Składanie jaj może trwać od marca do czerwca. Jaja mają 1,3-1,8 mm, z osłonką galaretowatą 2-3 mm, i przypominają jaja *L. vulgaris*. Wywłócznik, mech wodny i moczarka dobrze nadają się do składania jaj. Dorosłe zwierzęta zjadają jaja i małe larwy, dlatego jaja albo dorosłe osobniki przenosi się do osobnego zbiornika z tą samą wodą.

Larwy wykluwają się po 8-21 dniach, w niskich temperaturach po około czterech tygodniach, i mają 8-14 mm długości. Mają skrzela zewnętrzne i dwa małe narządy czepne na głowie, którymi przez pierwsze dni przytrzymują się roślin, żywiąc się żółtkiem. Później larwy są drapieżnikami i przyjmują tylko żywy pokarm: najpierw pierwotniaki i świeżo wyklute rozwielitki lub artemię, później oczliki, większe rozwielitki, larwy komarów i enchytreje. Pokarm podaje się codziennie w czystej, chłodnej wodzie, a przez pierwsze tygodnie wymienia się jednorazowo najwyżej 10-20 % wody. Larwy sortuje się według wielkości, bo larwy także zjadają jaja i mniejsze larwy. Dorastają do 3-4 cm.

METAMORFOZA

Larwy przechodzą metamorfozę po 1,5-3,5 miesiąca, w zależności od temperatury i pokarmu; niektóre larwy zimują w wodzie i przeobrażają się dopiero w następnym roku. Gdy wszystkie cztery kończyny są rozwinięte, skrzela i fałd skórny ogona zanikają, a larwy w tej fazie często jedzą mniej. Obniż poziom wody do kilku centymetrów i połóż kamienie, korek albo rośliny pływające, aby przeobrażone zwierzęta mogły wyjść bez ryzyka utonięcia. Młode opuszczają wodę przy długości około 25 mm i przenosi się je do terrarium lądowego. Rzadko zdarza się, że zwierzęta osiągają dojrzałość płciową ze skrzelami i pozostają w wodzie przez całe życie.

ODCHÓW MŁODYCH

Świeżo przeobrażone młode żyją na lądzie, aż osiągną dojrzałość płciową po 2-3 latach. Trzymaj je w wilgotnym, chłodnym terrarium z warstwą ziemi, darni lub mchu, korą i liśćmi. Enchytreje można wpuścić do podłoża, gdzie się rozmnażają i dają młodym coś do polowania; poza tym często karmi się mszycami, skoczogonkami, bezskrzydłymi muszkami owocowymi i małymi prosionkami. Trzymaj młode posortowane według wielkości i oddzielnie od dorosłych. Zimą mogą stać w chłodnym, nieogrzewanym pomieszczeniu i być karmione rzadziej. Dopiero po osiągnięciu dojrzałości płciowej przenosi się je do akwaterrarium.

Zdrowie i częste błędy

Najważniejsze problemy w hodowli to:

- Upał: dłuższe okresy temperatur powyżej 20 °C stresują zwierzęta, osłabiają apetyt i mogą prowadzić do chorób i śmierci. Utrzymuj zbiornik w chłodzie.
- Wysychanie: skóra jest delikatna i szybko wysycha, jeśli część lądowa nie jest utrzymywana w wilgoci.
- Infekcje grzybicze i owrzodzenia skóry, często po złej jakości wody lub przy zbyt dużej liczbie zwierząt. Używaj czystej, odchlorowanej wody i regularnie ją wymieniaj.
- Zaparcia: drobny żwirek i piasek mogą zostać połknięte. Stosuj gołe dno, gruby piasek lub duże kamienie.
- Larwy unoszące się brzuchem do góry: niedożywione larwy lub larwy trzymane w zbyt dużym zagęszczeniu mogą połykać powietrze. Umieść larwę w misce z tak małą ilością wody, by nie mogła się przewrócić, i podawaj obfity pokarm.
- Infekcje rozprzestrzeniające się w grupie. Zwierzęta z obrzękami, apatią, wybroczynami na skórze lub brakiem apetytu natychmiast przenieś do osobnego zbiornika.

Grzyb *Batrachochytrium salamandrivorans* (Bsal) jest śmiertelny dla wielu salamander. Nowe zwierzęta trzymaj na kwarantannie, zanim połączysz je z innymi, każdy zbiornik ma mieć własne wyposażenie, a ręce i narzędzia czyść między zbiornikami. Zwierzęta, woda i narzędzia nigdy nie mogą mieć kontaktu z dziko żyjącymi płazami, a pokarm ze stawów z dzikimi płazami może przenosić zakażenie. Zwierzęta z hodowli rzadziej są nosicielami chorób i pasożytów niż zwierzęta z natury. Jeśli zwierzę zachoruje, zgłoś się do weterynarza znającego się na płazach.

Czytaj więcej: Kwarantanna i higiena

Zawsze pytaj kogoś, kto się zna

Ten poradnik to dobry punkt wyjścia, ale nie zastąpi doświadczenia. Zwierzęta są różne, a wielu najważniejszych rzeczy można się nauczyć tylko od ludzi, którzy od lat hodują dany gatunek. Porozmawiaj z hodowcą, doświadczonym terrarystą lub weterynarzem, który zna gady i płazy, zanim kupisz zwierzę - i ponownie, gdy coś wygląda niepokojąco.